

Madarász Imre

Mégis klasszikus, avagy Dumas halhatatlansága

Amikor 1870-ben Alexandre Dumas elhunyt, nem volt nyilvánvaló, hogy a parnasszusi halhatatlanságba emelkedett. És halála után sem – még igen hosszú ideig. Hiába élvezett olyan széles körű, egyetemes, maradandó, töretlen népszerűséget, szerzett magának akkora olvasó- és rajongótábort, mint csak nagyon kevés író a világon. Hatalmas életműve ellenére a romantika kismesterének bélyegezte az irodalomtudomány, és a kultúripari regénygyártás ősapjának. Dacára annak, hogy földi maradványait 2002-ben a francia nemzet legnagyobbjainak nyughelyén, a párizsi Pantheonban fényes külsőségek közepette temették újra, az akkori köztársasági elnök, Jacques Chirac szerint „történelmi igazságtalanságot téve jóvá”, a makacs sznobizmust ez sem tudta végleg eloszlatni. Magyarországon például a 2011-es, sokszerzőjű *A francia irodalom története* Dumas-t csupán futó említésekre érdemesítette, és elsietett ítéletre, mint „végeérhetetlen hosszúságú, az olvasók szórakozását és az újság eladhatóságát egyaránt biztosító folytatásos regények” szerzőjét. Ez még Dobossy László 1963-as szintéziséhez képest is visszalépést jelentett, az időközben bekövetkezett „rehabilitáló” paradigmaváltásról pedig tudomást sem vett.

Alexandre Dumas (1802–1870) az európai irodalom egyik fénykorának méltó csillaga volt: álló-, nem pedig hullócsillaga. A csodálatos tizenkilencedik „század gyermeke”, kor- és pályatársával, Musset-vel szólva. Apjától, Napóleon tábornokától a francia forradalom eszméit örökölte, ő maga Garibaldi Ezreihez csatlakozott, szemtanúként, testközelből, azon melegében könyvet írva róluk (1861). Kalandos életet élt, kalandos regényeket írt. *A három testőr* (1844) a barátság, a bátorság, a becsület regényeként filmfeldolgozások egyik legnagyobb ihletője. *A fekete tulipán* (1850) – a francia irodalomban a *Rózsaregény* után a „tulipánregény” – Hollandia, a *Borgiák* Itália múltjába varázsol vissza.

Az életműben a „primus inter pares” vagy a legremekebb remekmű talán a *Monte Cristo grófja* (1841–1845): Edmond Dantès igazságtalan börtönrabságának, szökésének és bosszújának története nemcsak olvasók millióinak álmát vette el éjszakára, míg végigolvasták a három vaskos kötet több mint ezerkétszáz oldalát, hanem reményt és hitet is adott „megalázottaknak és megszorítottaknak”, hogy a szenvedés és a kétségbeesés mélységeiből fel lehet jutni a siker és a győzelem csúcspontjára, hogy az igazságtalanságokért remélhetnek jóvátételt még a földön is, és hogy az embert nem a gonoszok megbüntetése, hanem a jók megsegítése teszi igazán hőssé. A *Monte Cristo grófjában* mégis a legidőtállóbbnak a mese

bizonyult: a kalandregények, az izgalmas irodalom felülmúlhatatlan etalonja lett, rengeteg tollforgató csórt belőle ötletet, motívumot.

Valamivel kevésbé sikeres, de nem kevésbé nagyszerű a *Luisa San Felice – Emma Lyonna* négykötetes regénypáros (1873–1875), Dumas „hattyúdala” (André Maurois), melynek kivételes bravúrja, hogy – és ahogy – a remekíró az általa „in loco”, Nápolyban, a Bourbonok Garibaldi általi elűzése után megnyílt levéltárban végzett önálló (a nagy történész, Benedetto Croce által is elismert) kutatómunkával feltárt valós történelmi tényeket ötvözi alkotó képzeletével. Az 1799-es nápolyi forradalom és a forradalmi köztársaság, a Repubblica Partenopea női vértanúja (Luisa Sanfelice) és boszorkányos démonja (Emma Lyonna, alias Lady Hamilton) a valóságban is romantikus hősnők voltak, ahogyan Dumas legvadromantikusabb fantáziája sem tudott olyat kitalálni, ami a forradalmárokat leverő és kivégző Bourbon-restauráció bosszúterrorjának szörnyűségeit felülmúlta volna.

Dumas-nak megadatott az is, hogy fia (Alexandre Dumas fils) maga is hírneves író lett: *A kaméliás hölgy* regényes és színpadi változata (s a belőle készült Verdi-opera, a *Traviata*) révén halhatatlanult. Azt is próbálta az előítéletes-sznob dogmatizmus leminősíteni, de az is diadalmasan élt túl minden irigykedést, minden értetlenkedést, minden támadást. Mint maga az örök Romantika.

Bacchanalia (2009, vegyes technika, papír, 27x40 cm)